

INSTITUSJONEN OG PERSON I DIAKONIENS TJENESTE DEL II

Første del av Müller-Nilssens foredrag på diakonikonsultasjonen på Sundvollen i høst sto i siste nummer av «Diakonos». Vi bringer her avslutningen av foredraget.

3. Aktuelle konfliktpunkter mellom de institusjonsbestemte normer, med hensyntagen til personenes roller.

3 a) Tjenester og stillinger i lokalmenighetene.

Soknediakonstillinger. Kirken ser nødvendigheten av å styrke menighetsdiakonien, og har i dokumentet «Tjenester og stillinger» trukket opp rammer for de stillinger en tenker seg i denne tjeneste. Viktigst er soknediakonstillingen, som må søkes opprettet i flest mulig menigheter. Som kjent fremmet Korvald-regjeringen i sin tid proposisjon om lovbestemt opprettelse av slike stillinger, mens påfølgende Arbeiderparti-regjering trakk proposisjonen tilbake. Saken utredes nå av et regjeringsoppnevnt utvalg med fylkesmannen Ebba Lodden som formann, og utvalgets innstilling ventes fremlagt om ikke lenge.

Sett fra kirkens synspunkt er denne sak en naturlig konsekvens av en fornyet erkjennelse av diakonalt ansvar i lokalmenigheten. Likevel som det finnes offentlige kirkelige stillinger for prester, kateketer og andre medarbeidere, må det være naturlig med offentlig kirkelige diakonstillinger. Den historiske utvikling har gjort det klart at menighetsdiakoni må være noe mer enn den tradisjonelle menighetssykepleien.

Fra samfunnets side reiser dette et vanskelig problem når man ser menighetsdiakonien i forhold til den varierte åpne omsorg i helse- og sosialtjenesten. Det er for tidlig å si noe definitivt om hvilken konklusjon Lodden-utvalget kommer til og hva de ansvarlige politiske organer vil gjøre med saken. Det spørres vel om ikke den offentlige utbygging av mangesidig helsemessig og sosial innsats vil gjøre det vanskelig å innpasse soknediakonstillinger på en naturlig måte.

Kirken vil i denne sak ikke kunne gjøre annet enn å forsøke å etablere soknediakonstillinger i alle fall. Så lenge vi har den kirkeordning vi har i vårt land, vil det være et nytt skritt i retning av å skyve kirken over i en spesiell «åndelig» avdeling av menneskelivet dersom en fra de politiske organers side ikke vil akseptere kirkens legitime behov for å ivareta sitt diakonale ansvar på skikkelig måte. At det i Lov om Den norske Kirkes diakonale ansvar, vil bare understreke det urimelige i at kirken ikke gis stillinger til å ivareta dette.

Menighetssykepleien. Gjennom mangfoldige år har hjemmesykepleien i vårt land vært tatt hånd om av ikke minst menighetspleien, inntil den forholdsvis få år siden ble overtatt av det offentlige gjennom Lov om hjemmesykepleie. Jeg kan ikke gå i detaljer om den omfattende problematikk som knytter seg til samarbeidet mellom offentlig hjemmesykepleie og menighetene på dette området. Ut fra de

normer som er nevnt ovenfor, vil samfunnet ha naturlig behov for å forme ut hjemmesykepleien slik at den på like vilkår er åpen for alle, uavhengig av tilknytning og holdning til menighetens tro. Kirken vil på den ene side forstå dette, men vil samtidig fastholde at den ut fra sin bekjennelsesmessige forpliktelse og den plass kirken har i det norske samfunn vil finne det nødvendig og riktig at de diakonale medarbeidere i hjemmesykepleien får anledning til å profilere sitt arbeid ut fra sin egenart.

Jeg vil i neste avsnitt gå nærmere inn på spørsmålet om den diakonale medarbeiders holdning til den enkelte klient.

I menighetssykepleien har en forsøkt forskjellige former for samarbeid med det offentlige. Innen kirkelige kretser vil en finne alle avskygninger av meninger likefra full avvisning av samarbeid med offentlige hjemmesykepleie til åpen holdning til et samarbeid, eventuelt med 100 % refusjon av menighetspleiens lønnsutgifter. På bakgrunn av det jeg nedenfor vil si om holdning til klienter i diakonalt arbeid, vil jeg som min oppfatning gå inn for at menighetene satser ekspansivt i samarbeid med den offentlige hjemmesykepleie, der menighetene betaler en del (25 eller 50 %) av utgiftene, slik at det dreier seg om et samarbeid mellom likeverdige partnere.

Jeg vil anse det som et vesentlig tap for diakoniens tjeneste i vårt folk i sin helhet om menighetssykepleien i de fleste tilfelle skal falle ut av bildet, eventuelt bare omfatte de som i spesiell mening hører til menighetskjernen. I det samfunn vi lever, må vi forøvrig realistisk regne med at det er meget begrensede muligheter for å sørge for tilfredstillende finansiering av kirkelige stillinger bare ved frivillig innsats.

3 b) Drift av behandlingstilbud med livssynsforankring.

På dette punkt står den skarpeste debatt i øyeblikket. Med utgangspunkt i det som ovenfor er sagt om de forskjellige institusjonelle normer og rammer som gjelder diakoniens arbeid på dette felt, er det utenkelig at utviklingen i den tid vi er inne i skulle gå smertefritt for seg.

Både i kirke og samfunn vil det finnes dem som går inn for den løsning at kirken får ta konsekvensen av utviklingen i forholdet mellom kirke og folk og drive spesielle behandlingstilbud for dem som ønsker det av kirkens aktive menighetskjerner. Blant talsmennene for dette i kirken, vil en nok finne det nødvendig, i alle fall i sosialt og psykiatrisk arbeid, å gi en kristent fundert og definert behandling. Samfunnet ville formodentlig ikke ha noe å innvende mot dette, dersom det ble finansiert uten offentlige midler.

e i «Dia-
kretsene

0 den 4.

Asbjørn
ateket?»
tor Stei-
ivare.

sierstad,
i bilder

KRETS

19.30 i
jeneste,

ber kl.
Kretsens
melding
des.

tefeller,
ekstra-

NA,

ands
2,—
, kr.
sen.

ING

øte-
ber

Jeg stiller meg skeptisk til realismen i en slik løsning. Men viktigere enda er at prinsipielt synspunkt: En slik løsning oppfatter jeg som et markert skritt i retning av ghetto-kirken. Jeg kan ikke se det som uttrykk for annet enn en forskningsmekanisme, der en i en utfordrende posisjon trekker seg tilbake til sikre stillinger for ikke å risikere en tilpasning som innebærer utvanning. Det er neppe tilfeldig at talsmennene for dette syn i kirken også er blant de markerte motstandere av statskirkeordning, muligens også av folkekirketanke. For meg er imidlertid de to spørsmål om kirkeordning og diakonale behandlingstiltak to klart adsiklte spørsmål uten indre sammenheng.

Som ken konsekvens av samfunnets utvikling mot livssynsmessig pluralisme, kunne en tenke seg den løsning at livssynsmessige behandlingstiltak ble tilbudt befolkningen som alternativ til offentlig drevne virksomheter. Prinsipielt finnes det tilhengere av dette syn både i kirke og i helse- og sosialvesen, men ikke minst i disse tider vil de fleste være enig om at det er lite realistisk å regne med at samfunnet vil ha råd til å følge en slik alternativ-linje. Det kan i noen grad la seg gjøre i tettsteder, og det finnes eksempler på slike løsninger. I Oslo er for eksempel situasjonen i familievern rådgivningsvirksomhet den at kirken driver et kontor, mens det i tillegg finnes tre andre uten livssynsforankring. Byen er delt inn i 4 distrikter, og de 4 kontorer har ansvar for hvert sitt. Fordi det ene distrikt får et kirkelig kontor, er det anledning til å krysse sektorgrensene begge veier. Det betyr at mennesker i den sektor som har fått kirkelig kontor kan gå til andre kontorer dersom de ikke ønsker familierådgiving med kristen målsetting, og mennesker i de øvrige sektorer som nettopp ønsker slik rådgiving, kan gå til det kirkelige kontor.

Som sagt: Det kan være en prinsipielt tiltalende løsning, som i praksis bare kan gjennomføres noen steder. Når det gjelder alkoholismensorgen er det helt umulig i dag og i oversiktig fremtid å kunne unngå en kristen behandlingstilpasning for de klienter som eventuelt mått ønske det.

Dette gjør det nødvendig å finne en tilfredstillende løsning på det å drive kristne institusjoner innenfor det offentlige tilbud i helse- og sosialsektoren slik at respekten for menneskers integritet blir tilfredstillende ivarettatt.

Som jeg ovenfor har sagt, finner jeg en slik respekt begrunnet i selve diakoneiens vesen, og ikke som noe vi nødtvunget må akseptere i kirkens diakoni. Med dette mener jeg konkret: Ingen klient/pasient i de diakonale behandlingstilpasninger må direkte eller indirekte bli tvunget til eller forutsatt i å delta i religiøse aktiviteter som de ikke selv ønsker å være med på. Like lite må det øves en menings- eller handlingspåvirkning som er kamuflert i terapeutisk virksomhet. I kristne institusjoner bør det derfor etter min mening ikke være obligatorisk andakt, salmesang, bønn, gudstjenestedeltakelse eller lignende. Det bør altså

ikke være slik som det svenske humorist Hasse Alfredsson skildrer tilstanden på «Alderdomshemet»: «Her måsta man vare religiøs for at få tårta».

Betyr ikke dette at diakonien foretar en tilpasning som representerer ut uholdbart brudd på dens institusjonelle normer? Det er fare for at dette kan være tilfelle, men det er avhengig av flere viktigere faktorer enn obligatorisk deltakelse i religiøst fellesskap. Den viktigste av disse er: Dersom behandling og miljø i institusjonen er en virkeliggjøring av det kristne syn på mennesket, vil frivillighet og gjensidig respekt i alt som har med religiøse spørsmål å gjøre være selvsagte og kristent begrunnede verdier. Vi er ikke i mange diakonale institusjoner i den situasjon at vi kan si vi nærmer oss målet i dette stykket. Det beror ikke på tvang fra samfunnets helse- og sosialtjeneste, men det beror på vår egen tilkortkommenhet. Ikke bare har vi vært teologisk overflatiske i diakoniens liv i vår kirke inntil nylig, - vi har også unnlatt å ta opp til utfordrende bearbeidelse alle de tanker, meninger, teknikker og metoder som er utviklet i terapeutisk og sosialt arbeid. Når vi da fra kirkens side endelig våkner og tar til med dette arbeid, er det etter min mening en alvorlig regresjons- og forskningsmekanisme som gjør seg gjeldende når vi så lett ender i prinsipiell teologisk debatt om forholdet til Bibel og bekjennelse, kirke- og embetssyn. Jeg sier ikke at disse teologisk-prinsipielle spørsmål er likegyldige, - jeg ønsker bare å peke på at det religiøse område frembyr mer fristende muligheter enn noe annet livsområde til å løse nærgående og utfordrende problemer ved å hengi oss til prinsippdebatt. Det teologiske arbeid og den prinsipielle menigsbrytning må til, men den må utfoldes så nær den praktiske tjeneste-situasjon overfor medmennesker som mulig. Vi er ikke flinke når det gjelder dette.

Jeg skulle gjerne hatt anledning til å gå i detaljer i beskrivelse av hva det vil si å virkeliggjøre det kristne syn på mennesket i utformingen av en behandlingstilpasning. Det får utstå til senere samtaler og diskusjon. Jeg vil imidlertid si at jeg oppfatter det som en voldsom utfordring til diakonien i dag å møte og gi videre impulser til den økende forståelse for de moralske og religiøse spørsmåls betydning i behandlingsarbeid, ikke minst i sosialt og psykiatrisk arbeid. Vi møter stadig oftere en positiv holdning til at ikke bare enkeltpersoner, men hele behandlingstilpasninger står for åpenhet, bevissthet og klarhet også i moralske og religiøse spørsmål. Vi trenger i vårt samfunn en bevisstgjøring på disse ting, som diakonien i høy grad kan være med på å befordre. I alle fall kan vi det dersom vi ikke konsentrerer oss om slagordbete og overflatiske trekk ved drift av kristne behandlingstiltak, men går i dybden.

Dermed har jeg ikke ønsket å si at diakonien uten videre skal fortsette alle sine engasjementer i behandlingsektoren. Det kan vel tenkes at vi finner det riktig å prioritere bruken av krefter på annen måte. Det kan også tenkes at vi på en del områder må erkjenne og innrømme av vi ikke i dag og på rimelig

sikt ha
på en
dette
surser
sosial
Der
min fr

3 c) P
Båd
konak
grens
forsva
både f
angår
debatt
seg so
må vi r
om å u
Når je
ne og
de for
ten! Vi
konstr
med d
nideba
til å gj
sjonsp
Kirken

En r
heng n
ler. No
imidel
lom de
For de
at mer
koner/
ment i
utgang
vært et
ge pro
sekulæ
sykeple
lig sett
Det jeg
ønske
sørge f
ien og
vel til d
svært n
søkt til
ere har

Overi
nødven
arbeid
kristne.
rammer
enkelte
mulighe
de kristi

t Hasse Al-
domshem-
få tårta».

tilpasning
dens insti-
» kan være
re faktorer
skap. Den
og miljø i
kristne syn
aspekt i alt
være selv-
er ikke i
tsjon at vi
Det beror
sialtjenes-
nhet. Ikke
oniens liv
i ta opp til
neninger,
eutisk og
delig våk-
n mening
kanisme
rinsipiell
ekjennel-
se teolo-
g ønsker
rbyr mer
åde til å
er ved å
rbeid og
den må
sjon ov-
inke når

letaljer i
t kristne
ndlings-
g disku-
som en
te og gi
de mo-
ehand-
arbeid.
at ikke
titusjo-
også i
rt sam-
onien i
l kan vi
ordbe-
ne be-

n uten
r i be-
ter det
måte.
er må
imelig

sikt har muligheter for å gjennomføre vår målsetting på en noenlunde skikkelig måte. Den begrensning vi i dette stykket først og fremst møter er personalressurser som både personlig, teologisk og helse- og sosialfaglig er velkvalifisert.

Dermed kommer jeg naturlig over til siste punkt i min fremstilling, som gjelder

3 c) Personalspørsmål i diakonien.

Både i menighetsdiakonien og i de spesielle diakonale behandlingsinstitusjoner er den egentlige begrensende ressurs vårt personale. Vi kan ikke drive forsvarlig diakoni uten at vi har medarbeidere som både faglig, teologisk og hva personlige egenskaper angår har høy kvalitet. Med det syn på de aktuelle debattspørsmål som jeg ovenfor har gjengitt, gir det seg som en naturlig konsekvens for meg: I diakonien må vi nå i tiden fremover konsentrere alle våre krefter om å utdanne og videreutvikle diakoniens personale. Når jeg ser på tilstanden både i diakoni-institusjonene og ved utdanningstedene, føres jeg frem til følgende forslag: Nå må vi ha et sabbatsår i diakonidebatten! Vi trenger alle å konsentrere våre krefter om et konstruktivt personalarbeid, og så får vi nøye oss med den uenighet som eksisterer på en del av diakonidebattens områder. Jeg tror vi har små muligheter til å gjøre fremskritt i diakonien på debatt- og diskusjonsplanet som står i rimelig forhold til den ordre Kirkens Herre har gitt oss.

En rekke detaljspørsmål også i denne sammenheng må jeg henvise til til gruppe- og plenumssamtaler. Noen synspunkter på et spesielt problem vil jeg imidlertid runde av med. Det gjelder forholdet mellom de institusjonelle rammer og personens rolle. For det første vil jeg da peke på at jeg finner det riktig at mennesker som har fått sin utdanning som diakoner/diakonisser i vår kirke, prioriterer engasjement i diakoniens arbeid i tiden som kommer. Hvis utgangspunkter for yrkes- og utdanningsvalg har vært et kall til diakonal tjeneste, må det by på adskillige problemer å skulle utfolde dette i arbeid innenfor sekulær sammenheng. Selvfølgelig kan en kristen sykepleier eller sosialarbeider gjøre en god og kristelig sett legitim jobb i ikke-diakonale virksomheter. Det jeg sier er at hvis utgangs- og siktepunkt har vært ønske om å gjøre tjeneste i kirkens diakoni, må en sørge for skikkelig bemanning av menighetsdiakonien og de diakonale institusjoner først. Jeg kjenner vel til de mangfoldige årsaker som ligger bak det at svært mange diakonalt utdannede medarbeidere har søkt til andre arbeidsssteder. Som Diakonirådet tidligere har gjort, vil jeg imidlertid utfordre på dette punkt.

Overfor har jeg sagt at det etter mitt syn ikke er nødvendig for kirken å sette som norm for diakoniens arbeid at alle medarbeidere må være bekjennende kristne. Dette fordi det er institusjonen som setter rammen for virksomheten, og ikke summen av de enkelte medarbeideres personlige tro. Dette reiser muligheten for at mennesker som ikke er bekjennende kristne i sitt arbeid i den diakonale virksomhet kan

kjenne den konflikt mellom egen rolle og institusjonens normer. Stikkordet i denne sammenheng er lojalitet overfor målsetting og metoder. Det må være et ufravikelig krav fra diakoniens side. Betingelsen for at alle søkere og medarbeidere kan forholde seg realistisk til dette, og ta stilling til om de vil kunne gå inn i en kristent definert virksomhet uten å oppleve uholdbare belastninger, forutsetter en grundig presentasjon av det diakonale arbeids karakter og betingelser. Også på dette området har vi mye igjen i det diakonale arbeid før vi i rimelig grad innfrir målsettingen.

I det hele tatt: Vi står overfor store muligheter i kirkens diakoni i dag. Vi har betydelige ressurser både når det gjelder menighetsdiakoni, utdanningsinstitusjoner og diakonale behandlingstiltak. Vi lever i et samfunn der vi fremdeles etter politiske vedtak får anledning til å arbeide. Hva vi nå trenger i Den norske Kirkes diakoni er etter min mening:

- Et nytt skakende og inspirerende møte med Ham som ikke kalte mennesker til engstelig forskansning med de rette meninger bak kirkens murer, men til uredde evangelieforkynnelse og kjærlighetstjeneste i Kristi etterfølgelse.
- Arbeid med teologisk analyse og kritikk av de mangfoldige spørsmål som engasjement i sosialt og helsemessig arbeid i dag stiller oss overfor, der teologien er villig til å gå inn i et møte på flatmark med problemene og de som strir med dem.
- Kjærlighet og klokskap nok til å kunne leve med spenning i kirken på en rekke punkter der det er uenighet, uten at en for raskt skal ta det standpunkt at jeg representerer sannheten/Bibelen og bekjennelsestroskap, mens du representerer vranglæren. Der er noe grunnleggende som i alle fall i bekjennelsens og tilbedelsens språk må uttrykkes i en felles form. Men den menneskelige hjerne og de språklige redskap er enda ikke skapt som kan uttrykke selve Sannheten på en enhetlig formel. Vi må tåle spenning!
- Så konsenterer vi oss innad i hver vår arbeidsoppgave et års tid, og lar debatten hvile. Hvorfor skulle vi ikke det?

ETTERLYSING.

Det fortelles at de enkelte kretser har oppnevnt informasjonssekretærer som skal bringe lokalstoff, intervjuer og referater til «Diakonos» fra enkelte kretser. (Oslo krets bidrag — se midtsidene.)

«Diakonos» etterlyser stoff fra informasjonssekretærene.

Annonser i «Diakonos»